

tudi poizkusil z javnim osrečevanjem ljudstva, a se je oženjen kmalu umiril. Poteza, ki je pri Cankarju značilna. Ali se morda z ženitvijo zares neha javno delovanje? Poznam kolege, ki so v zakonu šele napredovali in navzlic mnogoglavni družini niso izgubili mladostnega poleta, marveč še danes z mladostnim zanosom sučejo pero, skladajo pesmi, jih uglašajo, vodijo pevske zборе in druga idealna podjetja.

In Kačur je navzlic nedostatni vzgoji mislil, da bo tam zunaj na božjem solncu zastavil novo delo, pa je pozabil, da ga je svet prehitel. Odsel je sicer iz žalostne luknje, pa je spoznal na božjem solncu, da je zaostal, zaostal daleč za kolegi, daleč za svetom. Doslej je uravnaval svoje javno delovanje, a ga ni uravnal; popolnoma je pa mož pozabil, da se učiteljevo delovanje začne v šoli. Šolo je popolnoma zanemaril, ko je mislil samo na to, da vse dožene le s pokloni na vse strani. „Siromak!“ so mu zabrusili v lice na novi službi.

Ali bi bil morda Kačur boljši, ko bi imel obširnejši pogled v svet? Prav gotovo. Ali samostojnost človekova je stalna samo tedaj, ako je človek gmotno dobro podprt. Brez materialne samostalnosti ostane tudi mož z vseučiliškimi izpiti — samo marioneta v rokah raznih izkoriščevalcev. To je skrivilo hrbet Kačurju in ga skrivi marsikomu, ki ni Kačur.

Naravnost krasna so sklepna poglavja, umetniško in logičsko dovršena. Čudno je le to, da so Cankarju vse ženske nečistnice. Tako hudo pač ne bo. Tudi med učiteljicami lahko naštejemo dolgo vrsto gospic, ki jih ni ostavilo idealno stremljenje po popolnosti glede metode in pouka sploh; lahko naštejemo dolgo vrsto pisateljic in odlični krog gospá, ki so ostavile pouk in se posvetile odgoji svojih otrok, idealno navdušenih mater, zvestih soproj. Naj bi se širil in večal kakor dozdej in obsegel slednjič vso obsežno domovino!

Take-le misli so me obhajale, ko sem prečital knjigo o Martinu Kačurju. Javna kritika se je izrekla o nji pohvalno; mi učitelji se pa ne moremo pohvalno izreči o razmerah, ki je v njih živel, deloval in se slednjič ubil Martin Kačur. Dokler se ne premene Kačurske razmere, bo med nami še vedno nekaj Kačurjev. Vsakdo je namreč otrok svojega časa, in tista giantska sila ni prisojena vsakomur, da bi se mogel z njo dvigniti iz neugodnih razmer in se tudi vzdržavati nad njimi. To je zlasti težavno v razmerah, kjer se zaganjajo sovražniki šole in učiteljstva vanje z vso brutalno silo ter mu s tem še bolj grene grenki kruh!

L u x.

Krivoverski klerikalizem — učiteljstvo te kliče pred sodbo ljudstva!

III.

Naša vera je vzvišena in lepa, le žal, da jo zlorablajo na infamen način. Zlorablja jo kapitalist, da lažje izkorišča delavstvo za svojo korist. Zlorablja jo človeška družba, časnikarstvo vseh barv, v največji potenci jo pa zlorablja v največje pohujšanje narodov klerikalizem sam. Ako bi človeštvo živelo po veri, bi bil na svetu pravi raj, ker jo pa le pridno in lepo uče, žive in delajo pa drugače, zato je povsod taka zmešnjava. Naš klerikalizem vpije, da se cerkev preganja in sovraži, ako se vsemu ne ugodí, kar želi imeti. On vidi le druge, za svoje prestopke, netaktnosti, pohlepčnosti, požrešnosti, krivice in pregrehe je gluhi in slepi; on ima vedno prav, če se mu še tako dokaže, da to in ono ni prav. Kdor mu kaj oporeka, je brezverec in nič vreden človek. Izmisli si in laže vse mogoče in nemogoče reči, eden sam prestopok mu zadostuje, da meče gnoj, ogenj in žveplo na ves stan. Tako se godi zdaj z nami.

V izvrševalnem odboru narodno-napredne stranke sedi voditelj učiteljstva, Luka Jelenc. To je dokaz, da so člani njegove organizacije res pristaši liberalne stranke. Da je v odboru predsednik naše „Zaveze“, je resnica. Jelenc je predsednik naše organizacije. — Kjerkoli nastopa ga poznamo kot vrlega moža na svojem mestu, in v politiki je on kakor tudi vsak od nas popolnoma privatna oseba.

Mi smo složni in delavni v svoji lastni organizaciji. Učiteljstvo je bilo, je in ostane napredno, ker drugačno že po svojem poklicu ne more in ne sme biti, o taktiki in politiki liberalizma pa ima svoje mnenje.

Naša misel je: Treba je politiške organizacije, ki odgovarja individualnosti našega naroda. S tem smo povedali klerikalizmu svoje mnenje, naj nas on potem imenuje liberalce ali socialne demokrate, to nas prav nič ne briga, ker preziramo njegove psovke kot blato na cesti.

Kar se tiče Žitnikove kandidature, ostanemo pri svoji izjavi. Sramotilec učiteljstva in šole ni primeren državni poslanec. Vsakega učitelja sveta dolžnost je, postaviti se takemu grobokopu porobu, naj se to zdi dr. Žitniku še tako neumno, nam se to zdi prav pametno. Pod uredništvom dr. Žitnika se je pisalo v „Slovenca“ in „Domoljubu“ toliko podlosti, nametalo na učiteljstvo in šolo toliko gnoja, blata in ostudnega obrekovanja, da se resnično čudimo možu kot duhovniku in doktorju sv. pisma, da ga ni sram hoditi med ljudi. Borba za ta mandat bo ena najhujših na Kranjskem, če bo zmaga na naši strani, nas bo veselilo.

„Še na misel nam ne pride, da bi liberalnim učiteljem dokazovali, da je S. L. S. v resnici vneta za šolo in učiteljstvo, in da bo porabila vsa sredstva, da nihče ne bo več istovetil liberalstva z učiteljskim stanom.“ To je ves odgovor na naše članke o krivoverskem klerikalizmu. Takim odgovorom se morajo res smejati krave — to je pravi humor obešenca. Niti z besedo ne more ovreči naših trditev in dokazov, da je zabredel naš klerikalizem v krivoverstvo. In S. L. S. je edina v resnici vneta za šolo in učiteljstvo?

Krave zakaj se smejete? Naš klerikalizem misli, da ima pred sabo nerazsodno ljudsko maso, zato laže, se baha in zavija, da že vse smrdi! Kdo je tisti, ki trdi, da je šola prokletstvo za naš narod? Da naj plača učitelje tisti, ki ima od šole največ dobička? Da naj učitelji numerirajo svoje kosti, ako bodo nasprotovali pogubonosni klerikalni politiki? Kdo je neštetokrat napadal v javnih časopisih šolo in učiteljstvo? Kdo preganja, denuncira, obrekuje, jemlje čast in poštenje šoli in učiteljstvu že od pamtiveka? Kdo grdi v „Domoljubu“ (št. 5) učiteljstvo na najpodlejši način? Ali ni to klerikalizem, ki vodi za nos naše verno in nerazsodno ljudsko maso pod krinko borečega se katoličanstva, ki čuje tudi na ime: „Slovenska Ljudska Stranka“. Niti vinarja ne za naše stradajoče učitelje, četudi vsi poginejo za lakotjo, nam nič mar, saj so naši politiški nasprotniki! To je geslo klerikalizma, ki ljubi učiteljstvo in napredek našega naroda kot trn v peti. Ali je potem kaj čudnega, da se je postavilo vse učiteljstvo temu rovanju in tem narodnim grobokopom po robu kot en mož?

Mi zahtevamo krvavo zaslužen plačilo za velik trud in veliko odgovornost, hinavski klerikalizem pa na katoliški podlagi, s svetohlinskim obrazom in proti nebu zavitim očmi trdi: Niti vinarja ne brezverskim učiteljem, ki hočejo vreči Boga iz šole! In taki hinavci, lažnjivci, lopovi in krivoverci hočejo, da bi se jim pošteno učiteljstvo slepo pokorilo? Dan plačila mora priti za tako ravnanje!

Je tudi nekaj učiteljev, ki so v klerikalnem taboru. Nekateri so iz prepričanja, drugi pa iz tehtnih vzrokov, ker jih je sram biti v naših vrstah zaradi raznih lastnih storjenih ne-taktnosti. Malo je teh, pa tudi ti ne najdejo milosti pri našem klerikalizmu, stradati morajo z nami vred.

Ravnihar je priporočal dr. Žitnika pri zaupnem shodu za kandidata. Tudi pri zaupnem shodu v „Unionu“ v Ljubljani je celo govoril „v imenu učiteljstva“. Takrat je izrazil krilate besede: „Moja srčna želja je, da bi učiteljstvo in duhovščina bila edina in složna pri odgoji.“ Kdo si tega ne želi? To smo vedno želeli, pa žal, vedno zaman. Kjer je duhovnik pameten, previden in mož na svojem mestu, tam že gre, orjeta složno skupaj ledino, le žal, da je takih prav malo, največ je prav zagrizenih fanatikov, ki smrtno sovražijo učitelje. Za prazen nič se začne med njima vojna in ta se nadaljuje navadno do skrajnosti. Razne tožbe, ovadbe in denuncianstvo pri šolskih gosposkah in sodnijah, med narodom in po časopisih nas uče vsak dan, kako so naši duhovniki miroljubni, ljubeznivi, ki stojijo na pristni katoliški podlagi.

Kdor misli, da dobi pri klerikalizmu zavetje, milost in spoštovanje, se jako moti — prej ali slej ga pahnejo od sebe brez vzroka in milosti. Izkušnja je zmodrila že mnogo naših ljudi; kdor ne verjame, naj sam izkusi.

„Prosim, naj se nam vsaka agitacija liberalnih učiteljev od povsod vestno sporoči. Spravili bomo to gradivo in se držali tudi mi načela: Kakor nam posojajo, tako vračamo.“ To je prava klerikalna podlost. Vsak učitelj je avstrijski državljani, kot tak sme javno nastopati tudi v politiki; sme javno izražati v tisku svoje mnenje in prepričanje; osebne svobode mu ne sme kratiti nihče, ker mu je ta zagotovljena potom temeljitih državnih zakonov. Da razni duhovniki nabirajo informacije o učiteljih vedno, ne samo sedaj o volitvah, to nam je že davno znano. Ako bi bile te vedno tudi resnične, bi ne bilo nič slabega, ali navadno se te nanašajo na kako drugo ali tretjo osebo, indirektno informacije so navadno izmišljene in lažnive. Ko dobijo to klerikalni prvaki v roke, se zgražajo, sedejo za mizo in pišejo epohalne kritike, da se ljudem ježijo lasje na glavi — a vse skupaj je navadna klerikalna laž, kar smo že prav mnogokrat dokazali z golimi dejstvi.

Ako nanese prilika, so marsikomu take lažnive in izmišljene informacije jako škodljive. Rekli smo že in to ponovimo še enkrat: Ni bolj krvoločne zverine kakor je do mozga in kosti izprijen, krivoverski klerikalizem. Zato svarimo tovariše, naj bodo povsod oprezní, taktni in previdni ne samo v času volitev, marveč vedno in povsod. Klerikalizem bi prav rad videl, da bi mu nihče ne kalil vode zlasti pri volitvah, a tega veselja mu ne smemo dati, če prav nam grozi očitno, da se bo maščeval nad nami.

Maščevanje prepustimo Bogu, nas uči naša vera, a naš klerikalizem ne ve ničesar o tem, ker je zabredel globoko v krivoverstvo. Taka pretenja niso navedena slučajno, pomotoma ali za šalo, marveč z namenom in resnobo; „Slovenec“ je to ponovil večkrat. Torej pozor!

Tako je čitati v 45. št. „Slovenca“: „Samozavestno je „Učit. Tovariš“, ki blati zakrament sv. pokore s tem, da priporoča Kristanov prevod „Pod spovednim pečatom“, pustil v svet geslo, da pri prihodnjih volitvah učiteljstvo ne bo več nastopalo kot privesa te ali one stranke, ampak samostojno po ukrepu lastnih zaupnikov. Kakor bo S. L. S. posojeno tako bo vračala. Čudno! Od nje bode učiteljstvo hotelo poboljška, pa ji takorekoč osle kaže...“

Dolgo je od tega, da je imel „Učit. Tovariš“ inserat o Kristanovem prevodu, a tega ni pozabil klerikalizem. O naših dokazih o krivoverskem klerikalizmu pa noče vedeti prav ničesar — vse je pozabil, ker mu to smrdi! Kaj bo govoril krivoverec o zakramentu sv. pokore, ko sam v to nič ne verjame? Ako bi bil on veren, ne bi nikdar pisal, lagal in živel tako pohujšljivo in brezverno. Zaradi enega inserata mora biti seveda vse učiteljstvo osramočeno kot brezversko od krivoverca samega. Mi nismo še nikdar trdili, da bi bil n. pr. „Slovenec“ zaradi židovskih inseratov kak židovski list, ter da bi s tem sramotil našo vero. Inserati so navadna kupčija tudi za klerikalce kakor za nas. Razume se, da kar dela on, nam ni dovoljeno, hinavec! Kar se tiče izpovednega pečata, moramo reči, da so nam znane prav pikantne reči; vse bo moralo priti polagoma na vrsto. Kakor vidimo, išče klerikalizem in našel bo gotovo!

Razume se, da smo pisali o postopanju pri volitvah vse drugače — lažnjivec ne more videti resnice, zato mu o tem niti ne odgovarjamo. On se čuti, da se mu postavlja poroba, čeprav smo odvisni od njegove milosti. Ali se morda on še spominja, kako je dr. Lampe trdil na nekem shodu, da obrača učiteljstvo svoje prepričanje po vladnih izpremembah, ker je nestanovitnega političkega prepričanja? Sedaj je naša vlada klerikalna, mi bi morali sedaj upogniti svoj tilnik ter biti po Lampetovem receptu klerikalni, ali odkrito povemo, da iz te moke ne bo kruha. Med našim narodom je napredna ideja razširjena.

Naš narod je za šolstvo in splošni napredek vnet, temu se ne bo mogel pogubonosni klerikalizem ustavljati, če se na glavo postavi. Učiteljstvo se oklepa naroda, se trudi, trpi, dela in žrtvuje vse svoje moči zanj, vse klerikalno blatenje ne izda prav nič — obračun za to lopovstvo mora priti prej ali slej. Ako narod poveri komu svoje zastopstvo, mora ta delati v narodnem zmislu, ne pa nasprotno. Ako bi ne hotel naš narod učiteljstva stanu primerno preživeti, bi padla sramota nanj, a mi smo uverjeni, ker živimo med narodom, da nam ta privoščí kos poštenega kruha za naš trud, le zastopniki njegovi so zvičajniki, ki ovirajo z znanim klerikalnim namenom regulacijo naših plač. Ali tudi v tem oziru bo enkrat konec, in ta ni daleč, naš narod izpregleduje, opazuje parazite na svojem telesu.

Da jih popolnoma spozna, je treba, da zastavi učiteljstvo vse svoje moči. Sedaj še gre, da se zaradi zlorabe vere uklanja naš narod klerikalizmu, a v novejšem času se je tudi v tem oziru obrnilo izdatno na boljše. Ako bi ne bil naš klerikalizem pokvarjen do kosti in mozga, bi mu svetovali, da naj spoštuje učiteljstvo in podpira šolstvo po narodovi želji, pa bo imel pred nami mir — a on je bojevit, krivoverski hinavec, zato je škoda vsake besede o miru in spravi, o spoštovanju, napredku in šolstvu, on hoče imeti vojno in neprestani prepír na katoliški podlagi, torej boj, boj, katoliški boj naj se izvojuje!

„Štupa s hribov“ v „Slovenec“, štev. 70, se glasi: „Domoljub“ „Učit. Tovariš“ ne da miru. Ker je parkrat odkrito povedal (nalagal!), kar misli naše ljudstvo (?) o liberalnih učiteljih, se krega nad njim in nad dr. Žitnikom, da ga mora vse boleti.“ (Verjamemo, da to boli klerikalce, a ne boli nas!) Potem navaja glavne misli našega dopisa, da nas tako blatenje prav nič ne vznemirja, temveč pušča hladne do dna srca. Za nas ta list sploh ne eksistira. — Ta srčni hlad se nič posebno ne čuti iz teh vrstic. Ves dolgovezni dopis se peča v prvi vrsti z „Domoljubom“, ki ne eksistira. Čudna ta! Nam se pa zdi, da bi moral razširjevalcem „Naroda“ in „Gorenjca“, „Domoljub“ namešati še malo hujše štupe kakor jo je do sedaj Mrčesu brez pardona boj! — Dobro, le bojujmo se!

Rekli smo že in to povemo še enkrat, da kar mi vemo, je za klerikalizem naravnost uničujoče. Če se zna klerikalizem informirati o nas, se znamo tudi mi o njem. Mi imamo v rokah na ostajanje mrtne orožja. Klerikalizem je bil od nekdaj tak kakor je danes. V srednjem veku je bil krvoloč kakor tiger, je imel neomejeno oblast nad ljudsko maso, a človeštvo se mu je iztrgalo iz rok, danes je le majhna senca svoje nekdanje slave. Pri nas se čuti še močnega, a tudi tukaj mu bo zanesljivo odklenalo prej ali slej kakor povsod drugod; znaki se že kažejo. Da damo klerikalizmu nekaj štupe pod nos, seči hočemo v dobo Jožefa II. Znano je, da je razpustil mnogo samostanov; zaradi tega in zaradi drugih reči ga še danes imenuje klerikalizem framazona, čeprav je zgodovinsko dokazano, da je bil globokega verskega prepričanja. Poznal je do mozga izprijene klerikalce, zato je udaril po njih. Ostanki tedanjih časov stopajo še danes na dan. Morda ni vsakemu znano, da je učiteljske v Koryu nastanjeno v takrat zapuščenem samostanu. Poslopje je staro, razpadeno in malovredno, a šolo popolnoma nesposobno, a v kljub temu naša ljubezniva vlada noče premestiti učiteljske iz tega brloga. Zapovedala je lansko leto poslopje predelati prenoviti in popraviti. Ko so trgali stare, že preperle pode v pritličju, so prekopali tudi zemljo ter našli prav plitvo veliko otroških kostenjakov in nekaj tudi kostenjakov odraslih ljudi obojega spola. Kjer se dobijo kostenjaki pokopani v poslopjih, tam so se zgodila zanesljivo hudodelstva. Ako bi se našli taki kostenjaki v kaki stari šoli, kako bi vpil klerikalizem! Metal bi nam neprestano to pred oči, sramotil bi nas in zaničeval do skrajnosti. Brezverski razbojniki, ubijalci, prešestniki naj se poberejo iz naših šol! Kaj pa bo odgovoril na to? — Nič! Molčal bo kot grob ter hodil po blatu krivoverstva naprej. Učitelj Šaup je nabral razne take kosti za ponazorovanja v trajen spomin. Lep zgled ponesejo s seboj bodoči učitelji! Posegli smo daleč nazaj v druge kraje, ker nočemo še za sedaj obelodaniti orgij, ki so se godile in se še dogajajo pri nas. Vsaka župnija ima več ali manj v ustnem izročilu mnogo podobnih slučajev žalostnega spomina iz starejše in najnovejše dobe. Upamo, da nas bo sedaj pustil klerikalizem pri miru s svojo šupo, drugače bomo morali potresati podobnega caherlina po klerikalnem, krivoverskem mrčesu, da ga uničimo do zadnjega. Pamet! pamet! Ljudje smo vsi, slabostim potrjeni vsi, čemu obešati vsako malenkost iz sovraštva na veliki javni zvon? Ali je to katoliško delo? —

S tem smo zavrnil ostudno obrekovanje in laganje našega klerikalizma, ki to dela z namenom, da bi učiteljstvu škodoval na časti, poštenju in imetju. Vsi naši dokazi, naše trditve in izvajanja se opirajo na neovrgljiva dejstva, na golo resnico, ki bi morala odpreti oči vsakemu pošteno mislečemu človeku, a našega, do skrajnosti popačenega klerikalizma ne more prepričati nihče, ker on sovraži resnico, pravico in pošteno polemiko kakor hudič križ. Marsikdo se bo začudeno vprašal: „Ali je mogoče, da je naša duhovščina, ki si prilastuje ime učeče cerkve, padla tako globoko v krivoverstvo?“ Vsa naša duhovščina ni taka. Veliko je med njimi poštenih mož, z verskim prepričanjem, vzornega vedenja, miroljubnega delovanja, ki s pobožnostjo in pravo vnemo delujejo v okviru svojega poklica. S temi je mogoče izhajati, take može učiteljstvo spoštuje, z njimi ono deluje v edinstvu pri težavnem delu na polju odgoje in ljudske prosvete sploh. Obžalujemo, da so taki možje v veliki manjšini. Ti obsojajo naš bratomorni boj, ker so prepričani, da so tudi naprednjaki pošteni možje, dobri katoličani ki spoštujejo dobro duhovščino. obsojajo pa njihovo rovanje za nadvlado, posebno pa zlorabo vere za dosego tega namena. Ob času zadnjih vo-

litev so morali taki ljudje prešlihati prav mnogo grenkih. Klerikalni kratkovidneži so se jih ogibali zaradi hujskanja kot garjevih ovac, zmerjali jih za brezverce ter jih pomilovali kot pogubljene duše. A srečno so prebili težko preizkušnjo. Prav na mnogih krajih izprevidavajo sedaj ravno tisti, da naprednjaki niso res taki kakor so jih obsojali, tiho in mirno živijo sedaj med seboj, klerikalno navdušenje se je izdatno pleglo. Ljudstvo misli trezno, preobrat na napredno stran gre sicer polagoma na boljše — a zanesljivo. Ako bi znalo to narodno individualnost taktno uporabljati tudi napredno časopisje, bi bilo mnogo boljše, žal, da ni tako. Mnogokrat napredno časopisje z raznimi neopravičenimi napadi, preostro polemiko, tupatam tudi z žaljenjem verskih čutov mnogo škoduje napredni lepi ideji. Takrat upije hinavski klerikalizem, ki ima sam vero za bagatelnost in kot sredstvo za dosego svojega namena: „Glejte, taki so liberalci! Taki so liberalni učitelji! Ali naj takim ljudem zaupamo svoje katoliške otroke?“ Da, časnikar mora biti previden politik, pedagog prve vrste in vsestransko omikan mož. To delo ni za vsakega šušmarja in puhloglavca z nezrelimi in površnimi načeli. Nepobitna resnica je pa tudi, da je napredno časopisje naredilo mnogo, mnogo dobrega. Oživelo je naprednega duha med našim narodom, ki ne bo nikoli zatrt, če se tudi klerikalizem postavi na glavo.

Sedanja kriza je posledica političke hibe naših voditeljev, nikakor pa napredne ideje. Vsaka kriza traja nekaj časa do ureditve, potem začne novo še uspešnejše življenje. Da se te krize veseli iz dna srca naš klerikalizem, je umevno samo ob sebi, ali to veselje se mu bo zanesljivo izpremenilo polagoma v bridko žalost. Splošna in enaka volilna pravica je ostro orožje, s katerim se ne sme igrati nobena politička stranka. Politicheske stranke vstajajo in padajo, to vidimo pri drugih narodih, tako se je in bo godilo tudi pri nas. Sedaj je na vrhuncu klerikalizem, a kakor je videti, je že pijan zmage, samozvesti in stalne bodočnosti. Zametuje, prezira, sovraži in z obrekovanjem hoče uničiti zlasti učiteljstvo, ki je eden najvažnejših faktorjev med našim narodom. Ono se zna braniti in se bo branilo do skrajnosti tem grobokopom. Slab je vsak vojskovodja, ki prezira moč svojega nasprotnika. Učiteljstvo ima tudi svojo trdno zaslobo med našim narodom, ne bo ga tako lahko uničiti, kakor si domišljuje naš klerikalizem.

Zlasti mlajša naša duhovščina je fanatična, klerikalna do mozga, to je, posluhuje se sredstev za dosego svojega namena, ki bijejo naši veri naravnost v obraz. Takšno rovanje imenujemo ob kratkem klerikalizem, da ločimo pošteno, za dobro stvar vneto duhovščino od učeče cerkve. Laž, obrekovanje, zloraba vere, hujskanje, prepir, sovraštvo, boj, zloraba cerkve in izpovednice, sramotenje bližnjega, krivo pričevanje in prisega, pohlepnost po časti, denarju in posvetnem blagu, poniževanje, zasramovanje in uničevanje bližnjega, tožbe, denuncijantstvo, zapeljivost k mesnemu uživanju, pijančevanje, zloraba časopisja, svetohlinstvo, brezznačajnost, napuh in še cela baterija drugega smradu iz pekla so sredstva klerikalizma v boju za nadvlado. „Ali je to mogoče,“ bo rekel marsikdo, „da je velik del naše duhovščine tak.“ Mi smo to dokazali tekom let z neovrženimi dejstvi, klerikalizem ni mogel niti z eno besedo ovreči naših trditvev. Še navaden človek ne bi smel delati kaj takega, še manje pa katoliški duhoven, to je greh in nedopustno, pohujšljivo — in smrdi po krivoverstvu, ker se to dela neprestano naprej premišljeno, z namenom in brez poboljšanja in konca.

Namen posvečuje sredstva, je glavno geslo našega klerikalizma. Sredstva so našete le povščine, namen pa nadvlada, denar in treh. Ti ljudje se še ponašajo s svojim delom, oni

imajo to za politiško krepost in čednost, za Bogu veliko in zaslužno delo. Oni nočejo nič vedeti o tem, da kar je v politiki krepost — je večinoma v etiki greh. Sv. Tomaž Akvinski pravi: da sta politika in etika podrejena religiji. Ako je to res, in o tem ne dvomimo, potem je geslo: namen posvečuje sredstva z vsemi lopovščinami našega klerikalizma z etičkega in verskega stališča obsojen na smrt — na dejanja krivovercev. Naš klerikalizem smrdi po krivoverstvu in po smradu iz pekla do grla, a o tem on noče ničesar slišati, vse to ima on za krepost, tolaži se sam, rekoč: „Saj smo politiki!“ Tudi politika je podvržena religiji, lupež!

Vendar bi moral škof napraviti tukaj red, poreče kdo, on je odgovoren za svojo duhovščino in katoliško časopisje. Škof in kriva vera — hm! Daleč smo prišli! „Škof kot naslednik apostolov in Kristusov namestnik in ta brluzga našega klerikalizma, to je nekaj prav čudnega“, bo rekel zopet kdo drugi. Tudi mi se čudimo temu. Bog je dal prosto voljo vsakemu človeku, nobenega ne vleče za lase v nebеса niti v pekel. Vsak bo dal odgovor od svojih del, in tak odgovor bo morala dajati naša popačena klerikalna duhovščina s škofom vred. Ljubljanski škof je prvi in največji klerikalec, prvoborilec za dosego nadvlade, voditelj duhovščine sploh v boju na političnem polju, on blagoslavlja in odobruje sedanjo do skrajnosti negnusno, lažnivo, obrekljivo in nestrpno klerikalno časopisje. On piše duhovnikom pretilna pisma ob času volitev, da naj delujejo za „krščanskega“ kandidata, drugače bodo odstavljeni. On vodi sploh vso našo klerikalno politiko, zato je tudi on v prvi vrsti odgovoren pred Bogom in ljudmi za vse nerodnosti, grehe, pohujšanja, zlorabo vere, laži, obrekovanja — in krivoverska načela, ki se vedoma, s prepričanjem in namenom dogajajo že mnogo let. On sam odobruje take politiške, ostudne, pohujšljive in pregrešne dogodljaje za kreposti, da, celo ponosen je na take lopovščine, čeprav so v etiki pribiti kot grešne in religiji nasprotni. In tak mož naj bo potem voditelj našega vernega ljudstva, duhovščine, vere in verske morale? Sebi enakega trpi za voditelja svoje politiške struje, ki je umazanih rok zaradi raznih konfliktov padel tako globoko, da zaradi časti ne more dati nobenemu niti zadoščenja. Ravno tak mož stoji na čelu krščanskega časopisja, ki je pod dano častno besedo lagal. Oj, klerikalna krščanska morala, globoko si padla v blato nemoralnosti — na pot krive vere!

Kristus nam je zapustil tudi v tem oziru prav lep zgled. Izmed apostolov je bil Juda Iškarijot, ki je izdal svojega Gospoda. Zgodovina nas uči, da je bilo celo več malovrednih papežev, temveč je še bilo, jih je in bo tudi ničvrednih škofov. „Po njih delih jih boste spoznali“, nas uči vera. Da, po vaših delih vas poznamo, sodimo in obsojamo. Vse naše delo je sicer zaman, s tem ne bomo izpreobrnili klerikalecev, tudi mi ne pišemo s tem namenom, marveč da bi učiteljstvo spoznalo namen klerikalizma, njegovo pot, vero, dela in uspehe. Danes je klerikalna duhovščina tisti faktor, ki izdaja svojega Gospoda s pohujšljivim vedenjem, življenjem, bojevanjem za svoj trebuh in žep, z blatenjem po časopisih in posebno pa s krivimi nazori, ki slone na verski podlagi. Vera peša, neverstvo se širi in kriva vera se čedalje bolj množi največ po delih našega klerikalizma. Ali je potem kaj čudnega, da zlasti razsodnejši ljudje pridejo ob vero, ko vidijo politikujočo duhovščino, ki sicer lepo uči pravo vero, a sama kaže s svojim življenjem, pisanjem in raznimi zgledi, da v to sama ne veruje kar uči, da ne veruje v Boga niti v hudiča — da je popolnoma na krivoverski poti?!

Mi učitelji-odgojitelji moramo biti pri odgoji nepristranski. Strogi smo sami nad seboj. Obsojamo tudi stranke v svojih

lastnih vrstah, če so podvržene strastem, napakam in drugemu, kar bi znalo škodovati našemu ugledu in pri odgoji. Kakšen je pa naš klerikalizem? Slep in gluhi je za vsako opominjevanje; sebe in svojih slabosti noče videti. Ako naredi kak duhoven kako napako, zagovarjajo ga, tajijo ali omilijo vse v tako mili luči, da zgleda popolnoma nedolžen, preganjan in celo mučenik — čeprav je lopov. Greh zagovarjati ni krščanska čednost, pa klerikalizem noče vedeti o tem prav nič. Brez števila zgledov bi lahko navedli tukaj pa tega nočemo, ker to tako nič ne hasne. Ako zve škof, da se je zgodila duhovniku neprilika pri sodišču ali drugod, bi moral to strogo preiskati in tudi sam kaznovati. Namesto kazni sledi navadno pohvala in boljša fara. Ni čudo potem, da imamo take bojevnike, žalostne zgleda in tudi žalostne nasledke. Naša duhovščina vidi vse napake pri drugih, svojih pa ne vidi — gorje mu pa, kdor se drzne komu kaj očitati! Takoj sledi zamera, preganjanje in izjava: „Glejte, tako se preganja sveta cerkev!“ To čaka sedaj nas! Prišli bodo nad nas z ognjem, a ne moremo si pomagati. Če bo nas konec, resnice ne bo konec. Živi, ker je večna! Ako lopov naredi lopovščino, se mora to zamolčati in potrpeti, ako je ta duhoven? Kje je zapisana ta verska resnica.

Neki orglavec je imel strahovite rabuke s svojim župnikom. Tožil ga je in tudi tožbo dobil. Škof mu je pisal, da mora odstopiti od tožbe in biti pokoren župniku. Lopovščine in krivice nimajo pri klerikalizmu nobene veljave, to so čednosti in kreposti — navadni ljudje morajo pustiti, da se jim storjena krivica potrpi, odpusti in mirno prenaša; nasproti pa se strogo maščuje in kaznuje vsak prestop, storjen kakemu duhovniku. Ali nismo pred postavo in Bogom vsi enaki? Ali sme maziljenec božji res vse storiti nemaziljenec, kar mu drago? Krščanska ljubezen, krščanski zgledi in ljubezen do bližnjega, kje ste? — Povsod drugod, samo pri klerikalizmu ne!

Značilno je, da se opazuje tudi med duhovščino odpor proti krivoverskemu klerikalizmu, v mali meri pri nas, da se upajo že nekateri ugovarjati tem brezkončno škodljivim nazorom, v mnogo večji meri pa na Češkem in Moravskem. Tam so imeli taki duhovniki zvezo in svoje glasilo. Ta zveza je vrgla krutega škofa Kohna. V novjšem času ne sme izdajati ta zveza več svojega glasila — škofom je to na poti, resnica kolje v oči, a zveza 2500 duhovnikov obstoji še danes, njih težnje prinašajo pa drugi listi. Ta zveza ni dala miru našemu škofu, obdolžil je vso to duhovščino gorostasnih reči — protiverskih načel. A izkupil jo je naš škof — vse njegove obdolžitve je ta zveza postavila na laž. Torej laž in hinavščina doma, laž in zavijanje resnice tudi na druge. In to škof, naslednik apostolov in Kristusa!

Večkrat je glasilo našega klerikalizma objavilo, da je hujši in nevarnejši verski liberalizem od navadnega. Kaj pomeni to? Kaj je verski liberalizem? Katoliška vera je liberalna nad vse. „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ je njena najidealnejša morala in podlaga vsemu verstvu. Kristus sam je nešteto krat rekel: „Novo zapoved vam dam, ljubite se med seboj!“ Isto je brati tudi od njegovega ljubljence sv. Ivana Evangelista. Katolicizem je osvobodil človeštvo suženstva, in njegovi nauki, vzeti kakor so v resnici, so krasni in vzvišeni. Dokazali smo že z dejstvi, da klerikalizem sicer uči te nauke lepo in prav, a ravnanje se noče po njih, ker to njemu ne kaže. Kdo naj bo vedno siromak, vzame svoj križ na ramo in hodi za Kristusom? To je preidealno, trebuh hoče imeti svoje — zato pa naš klerikalizem bije boj za nadvlado, svoj žep in trebuh. Kdor mu nasprotuje je brezverec, lopov, liberalalec i. t. d. (Dalje.)